

טועמיה - חיים

לחיות עם הזמן בשבת קודש

ערב ש"ק פר' צו - שושן פורים תשפ"ב

הרב **מרדכי אלון שליט"א**

נכתב ונערך משמיעה ע"י תלמידים - לא מוגה

זמני כניסת ויציאת השבת:

ירושלים - 17:14 | 18:26

תל אביב - 17:29 | 18:28

חיפה - 17:22 | 18:27

טבריה ומגדל - 17:26 | 18:26

באר שבע - 17:31 | 18:27

שלטון ה(צ)חוק

שיחה שנאמרה בתענית אסתר, ערב פורים

קרה כלום כי היתה הפיכה ב"ה ("ונהפוך הוא"). את המן כבר תלו בפסח בשנה שעברה, מרדכי כבר שולט, בית המן ניתן מזמן מרדכי. אמנם, כיון שמה "שנכתב בשם המלך אין להשיב" אז בי"ג באדר עדיין יש צו תקף להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים, אמנם מרדכי שולט אבל "חוק הוא חוק", לכן נקבע באגרת נוספת ע"י המלך שבי"ג באדר יש אופציה לדו-קרב, מלחמת הכל בכל, והחידוש הוא שיש ליהודים אפשרות להתגונן ולעמוד על נפשם.

אחרי זה כתוב במגילה - "וימי הפורים לא יעברו וזכרם לא יסוף מזרעם... ודברי הצומות וזעקתם". כלומר לא יעברו לא ימי הפורים ולא ימי הצומות. איזה צום? אומרים חז"ל³ שבימים שנקהלו לעמוד על נפשם היו צריכים לצום כחלק מתקנת התשובה (וכמו שמופיע בהלכה לגבי תעניות שנגזרות בגלל צרות המתרגשות ובאות), כלומר י"ג אדר, תענית אסתר, היה יום תשובה וצום. יש דעה אחת שתענית אסתר היא לזכר הימים שצמה אסתר כשרצתה להיכנס למלך אבל זה בכלל היה בפסח וזה היה שלשה ימים.⁴ אז היום הזה הוא יום מיוחד; מצד אחד היום הזה הוא תענית אבל הוא לא בגלל משהו שקרה בהיסטוריה אלא מפני שהיא באה לומר לנו מה כוח הרצון והתשובה שלנו.

היחידה שהתענתה

בואו נחשוב לרגע על אותם היהודים שהיו אז במגילה, באותה שנה. ליל הסדר היה מבוטל וכולם צמו, המן כבר תלוי, היתה הפיכה, בכל מקום שדבר המלך ודתו מגיע יש שמחה וששון ליהודים. אבל איזה משבר היה להם כשהם ידעו שבי"ג אדר בשנה שלאחר מכן יש פתאום חופש פעולה לכל האנטישמים, לכל הדאע"שים המחבלים, שעומדים לצאת מהקינים שלהם דווקא בזמן שהכל כבר נגמר, רגוע, שמותר להם להרוג יהודים - למרות שכל העולם יודע, והרעיון של הפתרון הסופי נגנז רק שאי אפשר לבטל את החוק הזה. לכן צריך להתענות.

היום יום י"ג אדר, יום תענית אסתר, ואולי אפשר גם לומר, ברוח ימי הפורים, שזה היארצייט של עשרת בני המן. מופיע בהלכה ש"הקורא את המגילה למפרע לא יצא" (שו"ע או"ח תר"צ, ו'), והכוונה בפשט היא לקריאה שלא על סדר הפסוקים, למי שקורא את הפסוקים אחורה, אבל בפנימיות מסביר הבעש"ט שמי שקורא את המגילה וחושב שזה היה פעם, למפרע, אירוע היסטורי שהיה לפני כך וכך שנים בממלכת פרס, לא יצא ידי חובה. חשבתי לומר שיתכן שהוא אמנם מבחינה טכנית יצא ידי חובת הקריאה אבל לא יצא מעצמו, הוא נשאר תקוע. אם יש יום בשנה שאסור לפספס אותו זה פורים. ובמיוחד בימים שאנחנו במלחמה בעולם, קריאת מגילת אסתר מעוררת הרבה מחשבות וצריך להעמיק בכך.

תענית מיוחדת

נפתח בכמה שאלות ונקודות עקרוניות לברור בעניין פורים. אז ראשית, לגבי תענית אסתר שהיא מעניינת ושונה מתעניות אחרות. היא לא לזכר לשום חורבן, בניגוד ליתר התעניות האחרות שאנחנו מכירים. כל התעניות הן זכר לבית ראשון (תשעה באב הוא זכר גם לבית ראשון וגם לבית שני). בבית שני לא צמו את התעניות האלה כי המקדש היה בנוי, אבל לגבי תענית אסתר - האם צמו או לא? מופיע בשאלות של רב אחאי גאון שכן צמו.

שאלה שניה - כתוב שלעתיד לבוא פורים לא יתבטל,¹ ומה לגבי תענית אסתר? מהרמב"ם נראה שגם היא לא תתבטל. כתוב ש"צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי והיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים" (זכריה ח' י"ט), אבל תענית אסתר לא תתבטל.² אגב, יש דבר מעניין נוסף; תענית אסתר היא היחידה שאם היא יוצאת בשבת מקדימים אותה ליום חמישי - את יתר התעניות דוחים לאחרי השבת, והסיבה היא מפני שלא מקדימים פורענות, אבל תענית אסתר היא היחידה שכן מוקדמת, ואגב, גם אם יבנה המקדש - נתענה. בי"ג אדר, תענית אסתר, בזמן המגילה היה אמור להיות "הפתרון הסופי לבעיית היהודים" אבל בפועל לא

³ ואין זה מופיע מפורש במגילה, ולפי זה תענית אסתר היא הצום היחיד שלא מופיע בכתובים או בבבאיים אלא רק בחז"ל.

⁴ ואכן יש מנהג להתענות ג' ימים אחרי פורים בה"ב זכר לשלשת הימים שהתענתה אסתר.

¹ "שכל המועדים עתידים בטלים, וימי הפורים אינם בטלים לעולם, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים" (מדרש משלי)

² יש פלפול יפה של הרב צבי רייזמן בנושא בספרו 'רץ כצבי'.

עוד דבר - במגילה כולנו נקראים 'יהודים'. הכינוי 'יהודים' בא מהשם יהודה, וחז"ל מסבירים שזה גם מבחינה היסטורית - עשרת השבטים כבר גלו לפני כן ע"י סנחריב ורק יהודה נשאר בארץ עד לחורבן שעשה נבוכדנצר. אכן גם שבט בנימין היה בארץ, אך לכולם קראו יהודים - ולכן כתוב על מרדכי "איש יהודי היה בשושן הבירה.. איש ימיני" - אין סתירה. הוא היה מבנימין אבל כולנו נקראנו יהודים, וידן. בכל המגילה אנחנו נקראים רק יהודים ולא 'ישראל' או בשם אחר. זו הפעם הראשונה והיחידה בתנ"ך שככה אנחנו נקראים. זו נקודה מעניינת.

נוסיף לזה עוד דבר. זה ששם ה' לא מופיע במגילה הינו דבר ידוע, אבל גם שום כינוי אחר שלו - 'אלוקים' למשל, וגם לא אף מידה - 'רחום', 'חמון' וכיו"ב, לא מופיעים במגילה. אין לזה אח ורע בכל התנ"ך כולו. האיזכורים היחידים ששם ה' מופיע זה ברמזה, בדילוגים ("יבוא המלך והמן היום"). כלומר לא עם ישראל מופיע בשמו ולא הקב"ה.

בכלל, המגילה נראית בכלל כספר היסטוריה טכני. הסיום של המגילה במיוחד מוזר -

וְכָל מַעֲשֵׂה תְקָפָוּ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרִשְׁתֵּי גְדֻלַּת מְרָדְכִי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ הַלֵּוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדֵי וּפְרָס. (אסתר י', ב')

מה זה הדבר הזה? 'עיין ויקיפדיה'? מה מעניין אותי ספר דברי הימים של מלכי פרס ומדי ששולחים אותנו אליהם להשלים את יתר הפרטים שם? ובאמת מצד אחד, המגילה קוראת לעצמה 'איגרת' (ואף קוראים את המגילה כשהיא פתוחה כאיגרת) - זה ממש נשמע חולין. האבן עזרא אומר שהסיבה שלא מופיע שם ה' במגילה היא שמרדכי ידע שהספר הזה יילמד בכל מיני תוכניות לימוד אצל הגויים בטהרן והוא לא רצה ששם ה' יתחלל שם, הוא לא רצה שייגעו בזה ולכן הוא העלים את שם ה'. זה נשמע תשובה היסטורית אבל יש בזה עומק גדול.

עד כאן השאלות, עכשיו נתחיל.

איש יהודי אחד היה בשושן הבירה

המגילה פותחת במילים -

וַיְהִי בַיָּמֵי אַחֲשֵׁרוּשׁ הָיָא אַחֲשֵׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד כּוֹשׁ שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה. (אסתר א', א')

למה הכפילות? מה זה הניסוח "בימי אחשורוש הוא אחשורוש"? צ"ל "ויהי בימי אחשורוש, המולך מהדוד ועד כוש...". בפסוק הבא מופיע -

בַּיָּמִים הָהֵם כָּשְׁבַת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ עַל כֶּסֶף מְלָכוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיִרָה. (שם ב')

בואו נשים טוב לב; המגילה מספרת על המן כגיבור המרושע ראשי אבל אחשורוש גם הוא גיבור משמעותי מגיבורי המגילה שעשה לא מעט רע לישראל. היא מדברת גם על היהודים אבל אומרת "איש יהודי היה בשושן הבירה" - והשאלה שזועקת היא - מה, רק יהודי אחד היה שם? היו הרבה! והתשובה הלא נעימה אבל האמיתית היא שאכן היו הרבה יהודים אבל רק אחד היה גאה ביהדותו שלא יכרע ולא ישתחוה. איש יהודי!

הרבי מליובאוויטש זיע"א מעיר הערה נפלאה למה קוראים לתענית הזו 'תענית אסתר' - מי שבא להילחם ביום הזה היו כולם, גברים ונשים, זו מלחמת מצווה שכולם צריכים להתגייס אליה - ולכן גם היו פטורים מלהתענות. היחידה שלא יצאה להילחם היתה אסתר, היא היתה ארמון, ולכן היא היחידה שצמחה והוציאה את כולנו ידי חובה בתענית שלה, לכן קוראים לזה תענית אסתר, זכר לתענית שהיא התענתה במקומינו.

יוצא מזה דבר מרתק. ידוע שיום תענית הוא יום רצון. אם תענית אסתר כפי שאמרנו צוינה בבית שני והיא גם תצוין בזמן הגאולה (כמו שאמרנו שלא 'יסוף מזרעם'), יש לומר שמעלת יום הרצון העמוק והפנימי של תענית אסתר הוא שהיא גם במצב של גאולה וגם במצב של גלות, כלומר לא רק בזמן בית שני, "שתענית אסתר כוללת את הענין הכי פנימי ונעלה, את התגלות הרצון העליון של הקב"ה שאין בה חילוק בין גלות לגאולה" (הרבי מליובאוויטש זיע"א, בשיחה). זה עמוק מאד. הרי מהו רצון? יש הבדל בין הרצון שלי לעשות טוב לילד שלי כאשר הוא בא ומתחנן ומבקש והוא מתוק וכו' לבין רגע של שגרה. תענית אסתר הוא יום רצון שהכל שווה לפניו, וזו ההכנה לפורים.

ומשפט אחרון של הקדמה של יהודי ירושלמי שכבר לא ירושלמי כמה שנים (למרות שאומרים שירושלמי אף פעם לא מפסיק להיות ירושלמי...) - ההבדל בין י"ד לט"ו הוא שירושלמים לא מכירים את ההרגשה של להיכנס לקריאת המגילה מתוך תענית אסתר כי אצלם פורים הוא ביום שלאחר מכן. האם שמנו לב שלרוב העם, פורים הוא החג היחיד שאתה נכנס אליו בצום? זה הצום היחיד שמסתיים בתוך החג. זה מרתק.

עד כאן הקדמה לתענית אסתר ועכשיו ניכנס לפורים;

צחוק ותחפושות

יש ענין גדול שצריך לשמוח תמיד לא רק בפורים אלא כל השנה, אבל בפורים יש גם דבר נוסף - משתה, שכרות. מה זה הדבר הזה? ממתית זה מותר? גם יש את ענין הצחוק, שלא קיים בשום חג אחר. בסוכות שהוא 'זמן שמחתנו', אנחנו שמחים מאד, אבל אין בו את ענין הצחוק, רק בפורים כל היום צוחקים ועושים 'צחוקים', מספרים בדיחות וכו'. ובתוך זה - גם ענין התחפושות לא מופיע בשום מקום אחר ואסור להקל בו ראש. זה מנהג גדול ועתיק. מאיפה זה בא? ולגבי הצחוק והמשתה, נשאל את זה מזוית נוספת - המן הרשע היה ת"ח גדול וכאשר הוא בא עם הסוס לקחת את מרדכי, מספרת הגמרא -

בְּתַר דְּשַׁקְלִינְהוּ לְמַזִּייה לְבַשִּׁינְהוּ לְמַאֲנִייה אֲמַר לִיה סַק וּרְכַב אֲמַר לִיה לֹא יִכְלִנָּא דְּכַחֲשָׁא חִילָאֵי מִימֵי תַעֲנִיתָא גַחֲוִין וְסַלִּיק כִּי סַלִּיק בַּעַט בִּייה אֲמַר לִיה לֹא כְּתִיב לְכוּ (משלי כד, יז) 'בנפל אויבך אל תשמח' אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב (דברים לג, כט) 'זאתה על במותימו תדרוך'.

(מגילה ט"ז.)

כלומר שלמרדכי היה קשה לעלות על הסוס בגלל התענית והמן התכופף כדי לשמש לו כדרגש ואז מרדכי דרך/בעט בו. המן שואל אותו - 'אתה דתי אתה? איך אתה מתנהג?' עונה לו מרדכי - כתוב בתורה 'ואתה על במותימו תדרוך' (תדרוך - אותיות מרדכי!). האמת, זה לא יפה ההתנהגות של מרדכי.

כתבו שטנה על ירושלים

נגיד דברים קשים; מה עשה לנו אחשורוש (בעצם היה זה המן יחד עם אחשורוש - 'הוא אחשורוש')? כתוב בספר עזרא בפרק ד' על הצהרת כורש שהוא התיר ללכת לבנות את בית ה', למען ישראל ולמען כל העולם -

כֹּה אָמַר כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס כָּל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ נָתַן לִי ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְהוּא פָקֵד עָלַי לְבָנוֹת לֹא בֵּית בִּירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בִּיהוּדָה (עזרא א', ב')

זה אחרי נבוכדנצר מלך בבל עולה ממלכת פרס. רש"י מביא בתחילת המגילה על אחשורוש -

ויהי בימי אחשורוש. מלך פרס היה שמלך תחת כורש לסוף שבעים שנה של גלות בבל (רש"י אסתר א', א')

אז יש הצהרה לבנות את ירושלים ואת המקדש ונותנים לכל מי שרוצה לעלות לירושלים. נבוכדנצר הגלה את הגולים בימי יכניה מלך יהודה, הוא יהויכין, כמו שראינו במגילה -

אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם הַגְּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל. (אסתר ב' ו')

ועכשיו בא כורש ומצהיר - 'בואו לארץ ישראל', אבל את היהודים זה לא כל כך מעניין והם נשארים בשושן, והולכים לסעודתו של אותו רשע שהיתה עם כל ההכשרים הכי מהודרים - בד"צ, בג"צ, מה שאתם רוצים - נהנים ואחשורוש אפילו מוציא את כלי המקדש. "טוב, צריך להיות ריאליים", הם אומרים לעצמם.

ובאותו זמן, בתחילת מלכות אחשורוש, מתואר בספר עזרא -

וַיְהִי עִם הָאָרֶץ מִרְפָּיִם יְדֵי עַם יְהוּדָה וּמִבְלֵהִים אוֹתָם לְבָנוֹת וְסוֹכְרִים עֲלֵיהֶם יוֹעֲצִים לְהַפֵּר עֲצָתָם כָּל יְמֵי כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס וְעַד מְלָכוֹת דָּרְיוֹשׁ מֶלֶךְ פָּרַס. וּבְמַלְכוּת אַחְשֻׁרוֹשׁ בְּתַחֲלַת מַלְכוּתוֹ כָּתְבוּ שְׁטָנָה עַל יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם. (עזרא ד', ט'-י)

ואומר שם רש"י -

ובמלכות אחשורוש. שמלך אחר כורש הוא אחשורוש שלקח אסתר. כתבו שטנה. שלא לבנות בית המקדש. על יושבי יהודה וירושלים. להלשינם ולקנתרם שלא יבנו הבית.

מי כתבו את השטנה על ירושלים? מופיע במגילה שבי"ג אדר הרגו את עשרת בני המן, כמו שראינו, ומביא ע"ד רש"י שם -

עשרת בני המן. ראיתי בסדר עולם אלו עשרה שכתבו שטנה על יהודה וירושלים כמו שכתוב בספר עזרא (עזרא ד') ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים, ומה היא השטנה? לבטל העולים מן הגולה בימי כורש שהתחילו לבנות את הבית והלשינו עליהם הכותים והחדילים וכשמת כורש ומלך אחשורוש והתנשא המן דאג שלא יעסקו אותן שבירושלים בבנין ושלחו בשם אחשורוש לשרי עבר הנהר לבטלן. (רש"י, אסתר ט', י')

זה פלא פלאות - "ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש" שתחתיו עצרו את המעשה שהחל בהצהרת כורש. שלא נתבלבל - הוא אחשורוש! ועל ידו מתגדל המן. היו אלו כמעט שנים עשרה שנות גידול של המן. המשתה בו הודחה ושתי נעשה בשנת שלש למלכו ולאחר תשע שנים עם ישראל יושב ועדיין שותה

בואו נסקור בכמה דקות את הסיפור של המגילה לפני שניכנס לדמויות. חז"ל שואלים בגמרא -

שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? (מגילה י"ב.)

והם נותנים שתי תשובות -

אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע. אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו! אמרו לו אמור אתה. אמר להם מפני שהשתחו לצלם. (שם)

התשובה הראשונה היא שנהנו מסעודתו של אותו רשע, והתשובה השניה שהשתחו לצלם. בדניאל (פרק ג') מסופר שנבוכדנצר עשה פסל וכל היהודים וכל העמים השתחו לו חוץ מחנניה, מישאל ועזריה. והרמב"ם מביא בספר המצוות -

... וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישראל בכללם, רוצה לומר התרת עצמנו למות ביד האנס בעבור אהבתו יתעלה וההאמנה באחדותו כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה בזמן נבוכדנצר הרשע כשצוה להשתחות לצלם והשתחו לו כל ההמון וישראל בכלל ולא היה שם מקדש שם שמים אבל פחדו הכל והיתה בזה חרפה לכל ישראל על אשר אבדה זאת המצוה מכללם. ולא נצטוה זאת המצוה אלא לכמו המעמד המפורסם הגדול ההוא אשר פחד ממנו כל העולם... (רמב"ם ספר המצוות עשה ט')

ואז חנניה, מישאל ועזריה היו היחידים שמסרו את נפשם ונכנסו לבבשן האש והצילו את כל עם ישראל. שואלים התלמידים שם בהמשך הגמרא -

אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים. (מגילה שם)

כלומר, אם זה היה כל כך חמור, אז למה הקב"ה בסוף הציל אותם? והתשובה היא ש-הם לא עשו אלא לפנים אף הוא לא עשה אלא לפנים'. הוא איים עליהם אבל בסוף זה לא היה באמת - כי הם התעוררו בתשובה, והקב"ה יודע שהם לא עשו באמת באמת, לכן גם הוא איים עליהם בכליה אבל בסוף זה לא היה באמת, ואז הם התעוררו בתשובה. האדמו"ר בעל הבני יששכר זיע"א אומר שזו הסיבה לתחפושות. הקב"ה יודע שכאשר אנחנו לא נראים יהודים זו תחפושת. כי הוא יודע שבאמת באמת היהודי שבנו הוא הדבר האמיתי, ובפורים אנחנו אומרים לקב"ה - 'רבש"ע, גם אתה מסתתר מאיתנו הרבה פעמים אבל אנחנו יודעים שזו תחפושת, כי אתה איתנו כל הזמן!'

אדמו"ר מגור בעל השפת אמת זיע"א אומר שאנחנו נקראים במגילה בשם 'יהודים' כי יהודה הוא השם היחיד שכולו שם ה', הוי"ה עם דל"ת באמצע, עם הדלות. יהודי נקרא יהודי דווקא מפני אין לו כלפי חוץ הופעה של אברהם, יצחק ויעקב ואולי הוא לא נראה בכלל ישראל והוא שותה בסעודה של אחשורוש אלא כמו כל גוי הארץ.

צא - חוק

מה ההבדל בין צחוק לשמחה? 'צחוק' זה בעצם שתי מילים - צא חוק. מה מצחיק אותנו? אדם שמתיישב על כיסא זה לא מחזה מצחיק אבל אדם שעומד לשבת ומישהו מזיז לו את הכיסא והוא נופל - כולם צוחקים. זה לא יפה אבל זה מצחיק. למה? כי זה לא לפי החוק, לא לפי התוכנית. "צחוק עשה לי א-להים" אומרת שרה על הולדת בנה יצחק. הוא לא נקרא 'ישמח' אלא 'יצחק' כי זה היה מחוץ לחוק - שבן מאה שנים מוליד ובת תשעים שנה יולדת.

אברהם זה חסד אבל זה עדיין בחוק. אמרנו בשיעור קודם⁶ שמים שבאים מלמעלה נקווים ועומדים במקום אליו הם ירדו ולעומת זאת מים שבאים מלמטה יכולים לפרוץ כל אדמה וכל סלע - גיזר, לבה רותחת. כל החוקים מתפוצצים. זה יצחק - לפי החוק אין שום היגיון בעקדה שלו, זה נגד החוק, כי החוק אומר "כי ביצחק יקרא לך זרע", ויצחק מבקש להיעקד והיא נקראת על שם יצחק כי עומק העקדה זה יצחק, זה הכח לצחוק. זה דין וזה צחוק וזה אותו דבר. ההבדל בי צחוק לשמחה הוא שכאשר אתה חוטף התקפת צחוק אתה לא יכול להפסיק ואז אתה בוכה, אתה מאבד שליטה, זה מחוץ לחוק. אמנם אתה בנאדם שקול ורציני בדרך כלל אבל אתה לא שולט בזה אתה נחנק. צחוק הוא הנקודה הכי פנימית שאין לה גבול -

אֲזַי יִמְלֵא שְׂחוֹק פִּינִי וְלִשׁוֹנִי רִנָּה... (תהילים קב"ו, ב')

זה מה שיהיה בגאולה - שחוק. שמחה יש גם עכשיו, גם בשלשת הרגלים - "ושמחת בחגך", אבל כל המועדים עתידיים להיבטל, חוץ מהיום ההוא של הצחוק.

מה קרה בסוף ב"ד אדר? כלום, היתה תוכנית שלא יצאה אל הפועל. לא היה הפתרון הסופי ב"ה, המלחמה היתה ב"ג וניצחנו, וביום י"ד - "ונח מאויביהם". וצריך להפנים שהניצחון ותלית בני המן היא ההתמודדות עם הניסיון של לערער לנו את האמונה, את הביטחון בנו עצמנו!

האפשרות להפוך הכל

יש הלכה שהרבה לא מכירים אותה. הרמב"ם הוא הפוסק היחיד שמדבר גם על ימי המלוכה וגם על ימי המשיח והוא אומר שנכון (בהל' מלכים) שהתורה ציוותה למחות את זרעו של עמלק אבל אם עומד לפנינו 'עמלקי עם תעודות' ואומר שהוא מקבל על עצמו שבע מצוות בני נח אז אסור לגעת בו כי פקע ממנו דין עמלק. זה מדעים! וזה לא רק אם הוא מקבל על עצמו אלא זה תקף גם אם זה קורה תוך כדי שיצאנו עליו למלחמה והוא עוד לא אמר כלום, אומר הרמב"ם מצווה עליך להציע לו שלום. ורק אם הוא סרב - אז אתה צריך למחות אותו.

זה לא יאמן. להמן, כך כתוב, היה הספק גדול - היו לו מאה בנים והם חוסלו במהלך השנה שקדמה למלחמה, הם היו אלו שניהלו את כל המאבקים.

עכשיו נקשיב היטב למגילה - המגילה היא מגילה של "ונהפוך הוא". כשהיינו קטנים בגן ובבית הספר אמרנו וכתבנו "ונהפוכו", אבל באמת כתוב "ונהפוך הוא" - הוא, הקב"ה, הופך הכל. מתי? כאשר היהודי שבתוכי מתגלה. "שק ואפר

עם אחשורוש, ורק איש אחד היה אז יהודי בשושן הבירה - חז"ל אומרים שיהודי הוא מי שמודה בקב"ה וכופר בעבודה זרה.

אמרנו שהמגילה נקראת 'איגרת'. איגרת היא מכתב, דבר שממוען אלי באופן ספציפי, אישית. ספר מכוון לכולם, ואיגרת היא אישית, כאומרת - 'אח שלי, איפה אתה?'. שם ה' לא מופיע במגילת אסתר מפני שזו איגרת של הקב"ה והוא הכותב אותה. הוא כותב אותה בגוף ראשון, לא בגוף שלישי. שם ה' גם הוא שם, גוף שלישי, ואילו מגילת אסתר עוסקת בעצמות של הקב"ה, למעלה משם ה', ולכן היא לא תיבטל לעולם.

הבדל בין יום הכיפורים לפורים הוא שביום כיפור אני בא ואומר לקב"ה - "רבש"ע, אתה מקבל אותי בתשובה חזרה? חטאתי בזה, אני רוצה לתקן את זה וכו'", ואילו בפורים אני בא ואומר "הנה אני כמו שאני". כל השנה אסור לנו לשתות יותר מדי כי אסור לאדם לתת לדמיונות שלו חופש פעולה אלא לשכל שינהל את הענינים ואילו בפורים המצווה היא לגלות שהדמיון שלי הוא קדוש.

לעבוד את הקב"ה בדברים הקטנים

אמרנו פעמים רבות שהחג נקרא 'פורים' ברבים ולא פור על שם הגורל שהפיל המן, כי כתוב -

בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֲדָשׁ נִסְחָן בְּשֵׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לַמָּלְךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַפִּיל פּוּר הוּא הַגּוּרָל לְפָנֵי הַמֶּן... (אסתר ג', ז')

ואם נשים לב נראה שלא כתוב מי הפיל את הגורל אלא רק שהוא הופל לפני המן. מבאר הבני יששכר ז"ע"א, שמי שהפיל את הפור היה הקב"ה. בעולם הזה היה נראה המן אבל באמת זה היה הקב"ה. כולנו מתחפשים בפורים כדי לומר 'רבש"ע, הכל זו תחפושת אחת גדולה'. בעומק - 'אני רוצה לגלות, רבש"ע, מה עושה לנו עכשיו עמלק'. כשאתה רוצה לשבור עם, מדינה, אדם - צריך לשבור לו את הביטחון העצמי,⁵ וכשזה קורה הוא מאבד את כוחותיו, הוא לא מאמין שיש לו כח להילחם וממילא הוא נכנע. מה שעמלק והמן מנסים לעשות זה בדיוק זה - לשבור לנו את הביטחון העצמי שלנו. עמלק מגיע לפני מתן תורה ואומר לנו - "קריעת ים סוף היה יפה, נכון? מחזה מרגש, ענק. אבל אני רוצה לראות אתכם מניחים תפילין מחר בבוקר. אני רוצה לראות אתכם לא באירועים גדולים וחד פעמיים אלא בשגרה, ביומיום, בלי שום דבר גדול". יש כאלה שאומרים - 'אם הייתי רואה בעיני את קריעת סוף אז בטוח שהייתי מאמין. אם הייתי בדורם של משה ואהרן - בטח", אבל זה שטויות. ככל שיהודים ראו דברים גדולים יותר, היצר הרע שלהם היה יותר גדול. עמלק מגיע ברגע לפני שמגיעים להר סיני ועומדים לקבל את התורה הפשוטה, לא בדברים הגדולים. קריעת ים סוף נותנת לי בטחון אמיתי אבל חיצוני; אני שר שירים על שפת הים והכל נכון וטוב, אבל מה קורה אחר כך, ביומיום? ואז בא איזה המן, עמלק פנימי בזה, שאומר לך - 'אדוני, אין לך סיכוי. זה לא בטבע שלך. זה לא טבעי לך. יש לך יצר יותר חזק. אני מקרר אותך'. וזה נכון לגבי כולם.

⁶ ע"י שיעור "עבדו את ה' בשמחה", לשבת ויקרא תשפ"ב.

⁵ וממש עכשיו רואים את זה באופן מוחשי במלחמה בין רוסיה ואוקראינה.

אותי ולומר לי 'תפסיק, אח שלי, אתה יכול להשפיע על מלחמת רוסיה-אוקראינה? אתה רציני? אתה חי בדמיונות!'

ואתם יודעים מה התשובה שלנו בפורים? - 'נכון אני מדומיין, אני שיכור, אני יכול להשפיע ומה שאני לא מצליח זה רק בגלל שאתה, עמלק, שובר לי את הבטחון העצמי שלי'. המצווה הכי חשובה בפורים היא לחזק אחד לשני את הבטחון העצמי. לשלוח משלוח מנות אחד לשני. לתת מתנות לאביונים. לקרא את המגילה ולפתוח אותה כאיגרת ולהבין שזה מכתב שהקב"ה שלח לי, לך, לנו, מכתב אישי. שם ה' לא מופיע שם כי זה המכתב עצמו, זה העצמות. אברהם יצחק ויעקב לא מופיעים פה - תחזיקו טוב - כי זה בזכות התפילות שלך, לא של אבותיך. זה מפחיד לומר, רק בפורים אפשר לומר את זה. כל השנה זה בזכות אבא. שלושים יום אחרי פורים נהיה בפסח ונדבר על "הגדת לבנך", ועל אבותינו וכו', אבל בפורים? - בפורים זה אני, זה התפילות שלי, ומה שמפריע לי זה העמלק שבתוכי שהורס לי את הביטחון העצמי שלי.

מכתב מאהוב לאהובתו

ועוד מילה. למה הקב"ה מסתתר במגילה? כשאני כותב מכתב אהבה אמיתי אמיתי, אני אהיה במבוכה שיקראו אותו כשרואים אותי. אני רוצה שיקראו אותו לבד. כשאהוב כותב לאהובתו מכתב הוא רוצה שהיא תקרא אותו בעצמה, כשהיא לבד. שהיא תדמיין אותו. אגרת וספר. איגרת ששם הוי"ה לא מופיע בה אלא רק בדילוגי אותיות, כך מופיע בספרים, כי באותיות הקב"ה ברא את העולם. הבעש"ט מביא על הפס' "לעולם ה' דברך ניצב בשמיים", לעולם ה' דיבורך ניצב בשמיים, ומביא זאת התניא, שאם היינו עוצמים את העיניים היינו רואים אותיות. האותיות מייצרות את שם הוי"ה, את כל העולם. אני רואה רקיע, שולחן, כוס ואני חושב שיש פה איזו חוקיות אבל אם הייתי יודע שמה שמחיה את זה אלו האותיות... שם ה' מופיע במגילה באותיות, בצירופי אותיות - כן, כך ה' מופיע בעולם גם אם זה יוצא ממשתה של המלך והמן יחד,⁷ ומה שיאפשר לזה להתגלות הוא רק אם תחזיר לעצמך את הביטחון העצמי שלך. בפורים מה שאני מבקש הוא שתעזור לי. תן לי חיבוק. שלח לי מנות, מתנות לאביונים. הרמב"ם אומר שמתנות לאביונים היא המצווה הכי גדולה של פורים, יותר משאר המצוות. יותר ממקרא מגילה.

אחשורוש התהפך אבל לא באמת השתנה. הוא ממשיך לחשוב על כסף, אבל אני היהודי יכול לקחת את כל העולם החוקי הזה שלו, של כסף, ולתעל אותו למקום הנכון והטוב.

אז ימצא צחוק פינו

עם ישראל מקבל תואר מיוחד במגילת אסתר. בהתחלה היו שלא אהבו את התואר הזה; המן החליט להתנקם בכל עם ישראל ולא רק במרדכי, למה? -

וַיְבֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמַרְדֳּכָי לְבַדּוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ אֶת עֵם מַרְדֳּכָי... (אסתר ג', ו')

זו הפעם היחידה שקיבלנו את התואר הזה, "עם מרדכי", עם של מישוהו. זה לא מופיע לא עם משה, לא עם אברהם, לא עם

יוצע לרבים" - כאשר יהודים שאתמול חגגו יחד עם אחשורוש, עכשיו נזכרו ביהודי שבהם, בשם הוי"ה שנמצא בדל"ת שלהם, הם גרמו שכל העולם יתהפך! "אחשורוש הוא אחשורוש" - זה שבתחילת מלכותו עושה הכל כדי לבטל את הצהרת כורש, זה שרוצה לעצור את בנין ירושלים - הוא מתהפך, לא רק אנחנו. חרבונא מתהפך לחרבונה, הוא מתהפך מאחד הסריסים היושבים ראשונה אצל המלך אל "חרבונה זכור לטוב" שקופץ ואומר שם 'רגע, רגע' -

... גַּם הִנֵּה הַעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הָמֶן לְמַרְדֳּכָי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עִמָּד בְּבֵית הַמֶּן גְּבַהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה... (אסתר ז, ט')

נו, אז יש עץ, אז מה? - אז הגיע הזמן, אומר חרבונה, שנגלה איך אנחנו שמים ובונים לעצמנו את העץ שנתלה את עצמנו עליו. ואני אפילו לא שמתי לב.

למה יש לנו עד היום תענית אסתר? למה יש י"ג אדר? כי יש חוק ואי אפשר לשנות אותו. החוק מחייב, כתוב בחוק שבי"ג אדר צריך להילחם. ויש דרך אחת לצחוק - שיהודים יזכרו את מה שהם באמת, ויגידו 'בואו נתחפש כדי שנזכור שבעצם כל השנה אנחנו מחופשים, ורבש"ע בוא גם אתה תתחפש ותפסיק להסתתר', ואנחנו נהפוך את כל העולם כולו.

לחזק ליהודי את הבטחון העצמי

פרק י' החותם את המגילה, שמדבר על המס שהטיל אחשורוש, בא כדי להראות לנו שכל מה שמעניין את המלך הזה זה הכסף. יורו, דולר, כלכלה. בזה מתחילה המגילה ובה היא מסתיימת. המן מציע לו לפתור את הבעיות הכלכליות של הממלכה וגם מרדכי מציע לו איך לפתור את הבעיות הללו. מה באמת רוצה הקב"ה? אחשורוש הוא כלי שיתהפך רק כאשר אתה תזכור מי אתה. ואם הייתי מאמין בזה, איזה ביטחון היה לי... אבל מה שעמלק רוצה ממני הוא שאני אאבד את הביטחון העצמי שלי.

מרדכי שומע את פרשת המן, את הגזרה של הכסף, ומה הוא עושה? הוא מיניסטר בכיר בקבינט ויכול להתחיל לפעול אצל כל הממונים, אבל הוא מציע שק ואפר לרבים ומבטל אל ליל הסדר שיחול למחרת בערב. הרעיון פה אדיר - רבש"ע, החוקים נגמרו. יש משהו שהוא מעל כל החוקיות. יהודי הוא יי-ה'ו-ה' שברגע זה עוד לא התגלה. וזה יכול להיות בגלל כל מיני מצבים - אולי בגלל שהשתחוו כולם לצלם, "ולא היה שם מקדש שם שמים אבל פחדו הכל והיתה בזה חרפה לכל ישראל..". (כמו שראינו ברמב"ם). זה הרי היה עשרות שנים לפני מגילת אסתר ולפי ההסבר הזה של חז"ל זה נשמר כל הזמן הזה 'באוויר' וכאשר היתה הצהרת אנחנו מן הסתם כבר היינו רגועים - 'הנה יש לנו הצהרת כורש', ולכן ישבנו בסעודה של אחשורוש 'כי כנראה שהכל טוב ונעלה לארץ מתי שנצטרך בהמשך, נגלה את היהודיות שלנו אחר כך. בינתיים נשתלב במרחב'.

זו המגילה הכי ריאלית ומציאות שיש, היא כאן ועכשיו, וזה כל מה שהמן רוצה לעשות לנו - 'אשר קרך בדרך'. הוא בא לקרר

⁷ "יבוא המלך והמן היום..." (אסתר ה', ד')

יש עוד להוסיף אבל הזמן דוחק. שתהיה לכולנו שמחת פורים באמת, שנזכה למחות את זכרו של עמלק ולהחזיר את הכל לימים העתידיים האלה - בימים ההם בזמן הזה בגאולה שלמה.

יצחק. רק 'עם מרדכי' - קודם אמרנו שהיה רק איש יהודי אחד בשושן הבירה ועבשיו כשהוא מתחיל להופיע את עצמו אומר - 'רבש"ע, אין חוקים. אנחנו ואתה זה אחד', והוא מקבל על עצמו את דברי הצומות וזעקתם - אז הם וימי הפורים האלה לא יעברו וזכרם לא יסוף מזרעם. כי לעת"ד כשימלא צחוק פינו, לא נצטרך את השמחה שהיתה שייכת לעולם הזה. תן לעני את האלף שקל שלו היום והוא יהיה שמח, אבל אם הוא יהפוך למיליארדר האלף שקל האלה יצחיקו אותו. לעתיד לבוא אנחנו נעסוק בגאולה העתידית ולא באלה שכבר היו, אבל דבר אחד לא יסוף לעולם - אז נתפוס מהו צחוק, "אז ימלא שחוק פינו" בצחוק שאי אפשר להפסיק אותו ואז יתגלה שהקב"ה מופיע באותיות שלו ומדבר איתנו כל הזמן.

"הוא אחשורוש", אומר רש"י בתחילת המגילה -

הוא ברשעו מתחלתו ועד סופו.

אבל לך יש כוח להפוך אותו. האם אתה מאמין בזה? הוא חרבונא - ואתה יכול הפוך אותו. אתה אתמול היית במשתה של אחשורוש כי 'אין סיכוי לצאת מזה, כי זה החוק, זו החוקיות' - אבל גם אתה יכול להפוך ל-"עם מרדכי".

והמצוות הגדולות ביותר של פורים באות כדי שנפנים שעל מנת שנעבוד את ה' בדמיון הזה אני צריך להחזיר לעצמי את הביטחון העצמי שעמלק לקח, עמלק בא אחרי קריעת ים סוף ואמר לנו "אתה גדול באיוונט, באירועים גדולים, אבל ביומיום אין לכם סיכוי לגלות אלוקות. תשכחו מזה" - זה פורים.

להקדשת שיעורים ניתן לפנות בהודעת וואטסאפ
לעמנואל - 054-7500516